

СПЕЦИФІКА РОБОТИ РЕПОРТЕРА В ДРУКОВАНИХ ЗМІ

У статті розглянуто специфіку професії газетного репортера, що ґрунтується на поєднанні двох різних видів діяльності – збір новин і написання матеріалу.

Наголошено на тому, що у кожному репортажі має відчуватися авторська індивідуальність. Майстерність автора при композиційній розробці тексту полягає в тому, що з численних засобів художньо-образного зображення дійсності мають бути підібрані лише ті, які найповніше і найяскравіше змальовують конкретне явище, подію чи ситуацію.

Особливу увагу у статті приділено літературним здібностям журналіста, які проявляються у вмінні вдало використовувати у своєму матеріалі яскраві метафори, несподівані асоціації, сюжетні ходи, широко застосовувати мовне багатство.

Ключові слова: репортер, друковані ЗМІ, літературна майстерність.

Журналіст, який працює у жанрі репортажу або у своїй діяльності використовує репортажні методи, називається репортером. Д. Григораш у посібнику «Журналістика у виразах і термінах» подає таке визначення репортера: «Репортер – це професіональний літературний працівник, який регулярно готує в газету, журнал оперативний інформаційний матеріал. Репортер – активний творчий працівник, який добре орієнтується в подіях, уміє їм дати правильну політичну оцінку» [4, 217].

Сам термін «репортер» (від. англ. reporter – інформую, повідомляю), на думку укладачів енциклопедичного словника Ф. Брокгауза й І. Ефрона, виник, коли спеціальні групи журналістів у Англії в ХІХ ст. стали висвітлювати перебіг подій в англійському парламенті, суді на сторінках британських газет [1, 601]. Український журналістикознавець М. Василенко натомість зазначає: «Репортерство як масова професія виникло одночасно у промислово розвинутих країнах Західної Європи і в США у другій половині ХІХ ст. з часом «придушення» промислової революції і її складової частини – різкого зростання накладів друкованих видань... Репортери стали висвітлювати перебіг усіх подій, що відбувалися у тогочасному суспільстві. Причому, у цьому випадку від них вимагали мінімум аналітики, лише вміння швидко і чітко, виразно і яскраво передавати події, свідком яких ставав сам репортер» [2, 119].

Особливого розвитку репортерство досягло у США в період громадянської війни Півночі і Півдня (1861–1865 рр.). Репортер стає найпомітнішою особою в журналістиці, від його оперативності і вміння добувати цікаві матеріали залежить успіх видання.

Саме американські репортери у 1880-х роках започаткували так звану «нову журналістику». Якраз у цей час на шпальтах американських газет почали публікувати матеріали, позначені сенсаційністю і гострою соціальною спрямованістю. Лідерами тогочасної американської преси були такі видання, як «The New York Journal» (власник Вільям Рендольф Херст) і «The New York World» (власник Джозеф Пулітцер). Сторінки «New York World» рясніли «динамічними репортажами» з «детективним» аспектом висвітлення матеріалу, написання яких вимагало від репортерів ледь не надлюдських зусиль. Так, перша жінка-репортер Неллі Блай (справжнє ім'я Елізабет Кокрейн), вдаючи з себе божевільну, потрапила у нью-йоркську психіатричну лікарню. За десять днів перебування у божевільні журналістка виявила, що бракувало медикаментів на лікування, персонал лікарні пиячив, санітари били хворих, а за непослух кидали у карцер. Вийшовши з лікарні, Неллі Блай опублікувала репортаж, у якому повідомляла про нелюдські умови для хворих: холод і бруд у палатах, нестерпний сморід, погане харчування, постійні знущання медперсоналу. Репортаж виявився надзвичайно ефективним – найбільш одіозних осіб звільнили, змінили штат охорони, громадські організації взяли лікарню під свій контроль, на поліпшення умов утримання хворих виділили аж три мільйони доларів.

Репортери видань «New York World» і «New York Journal» сформували власну школу журналістської майстерності, що прищеплювала такі класичні риси репортерства, як вміння завжди вчасно встигати на місце події, оперативно описувати факт, бути наполегливим і, якщо треба, безапеляційним, коли йдеться про корпоративні інтереси [6, 174-175].

Завдання сучасних репортерів у друкованих ЗМІ – довідуватися. Репортерів цікавить усе, що відбувається навколо: вони першими з'являються на місці події, першими намагаються розібратися у тому, що сталося, щоби першими донести інформацію до своєї аудиторії.

Часто люди, не пов'язані з журналістикою, помилково вважають, що репортеру передусім треба вміти гарно писати. Насправді літературна майстерність часто не найбільша частина роботи. Адже професія газетного репортера – це поєднання двох різних видів діяльності – збір новин і написання матеріалу. За письмовим столом у редакції журналіст займається літературною працею – пише репортаж. На вулиці ж репортер – невтомний мисливець за фактами, з яких потім йому треба буде скласти розповідь про подію. Хоча збір інформації і її викладення на папері тісно переплетені, кожен вид діяльності потребує різних здібностей.

Як слушно зауважує британський журналіст Девід Рендол, «щоб відбутися як репортер, треба мати правильні настанови й характер» [8, 12]. Основними вимогами до репортера є:

- 1) *«особливий нюх» на новини*. Репортеру необхідно вміти віднаходити цікаву, актуальну й корисну для читачів інформацію, приховані від широкої громадськості факти, бачити відомості, з яких можна побудувати потенційний матеріал, встановлювати зв'язки між розрізненими на перший погляд даними, які насправді є частинами одного цілого. Також репортер має

вправно користуватися методами інтерв'ю, щоб донести факти до читача, знаходити джерела інформації, створювати мережу інформаторів.

2) *беззаперечна точність*. Репортер зобов'язаний подавати події, явища, предмети саме такими, якими вони є в дійсності, розповідати у своєму матеріалі лише про те, що відомо напевне, без прикрас і перекручень. Саме тому журналісти, готуючи репортаж, пишуть лише про те, що вони бачили на власні очі, що вважають відповідним та достовірним. Репортер «прагне враховувати лише ті повідомлення та розповіді, що були донесені до нього особисто» [3, 117].

Журналіст зобов'язаний фіксувати і ретельно відтворювати слова людей (фрази, пряма мова, діалоги). Факти, цифри, назви документів, прізвища, імена, посади варто наводити тільки після особистої перевірки. Репортеру не слід боятися перепитати, звернутися за поясненням до компетентної людини, адже репортаж вимагає ювелірної точності у відтворенні подій, цілісного і чіткого зображення того, що відбулось. Висвітлена журналістом подія має бути написана так, аби читач відчув причетність до неї. Репортеру варто бути особливо точним ще й тому, що у нього дуже мало часу на вивчення справи, адже його матеріал є негайним відгуком на подію.

Журналіст готує репортаж на основі фактичних даних, тобто інформацію, яку він отримав, підтверджують численні свідки. Але репортаж стає репортажем через спостереження репортера та його переживання. Як зауважує М. Галлер, «хто нічого не пережив, той не може писати репортаж» [3, 160]. Репортер описує лише те, що побачив, почув, відчув на дотик. Читач репортажу повинен, вникаючи у написане, уявляти собі те, що відбулося. Спостереження журналіста мають викликати у читачів такі враження, які дістав для себе репортер на місці події, тобто журналіст повинен «свої чуттєві враження якомога більш наочно і влучно перетворити на зрозумілі асоціації» [3, 162]. Репортер зазвичай показує явище, а не розповідає про нього.

3) *тильна робота з джерелами*. Здоровий скептицизм – найцінніша якість репортера, адже може трапитися не очевидна ситуація. Репортеру не варто беззастережно покладатися на слова співрозмовників, передусім він має з'ясувати, чому людина розповідає про щось, звідки їй це відомо і яка їй користь від того. Репортер має запитати у джерела інформації про документи для підтвердження.

4) *якнайдетальніше вивчення пов'язаного з темою матеріалу*. Як зазначає український теоретик журналістики І. Прокопенко, «написання репортажу – дуже складна і відповідальна творча праця, що потребує від журналіста серйозної попередньої підготовки, всебічного обізнання з темою» [7, 47]. Репортер не може писати матеріал, якщо він має приблизне уявлення про справу, але й не може знати абсолютно всього, тому йому варто безперервно, в процесі роботи, поповнювати знання. Необхідно читати багато художньої літератури, книжок з історії, політології, психології, економіки, соціології, правознавства, математики, крім того, постійно спостерігати за життям

людей, вчитися помічати найменші деталі (які допоможуть перенести уяву читача на місце події).

5) *відчуття сенсації*. Газети хочуть отримувати від репортерів ексклюзивні матеріали, найсвіжіше й найдостовірніше висвітлення найдивовижніших фактів, які трапляються у повсякденні. Журналісту дуже пощастить, якщо він першим зустріне цікаву людину, від якої дізнається найповнішу інформацію стосовно якоїсь незвичайної події. Суперництво за першість – невід’ємна частина репортерської професії. Як влучно зазначає російський теоретик журналістики М. Кім, «сенсація є незмінною супутницею репортера, адже вона надає професії неповторного романтизму» [5, 109].

б) *літературні здібності*. Літературні здібності – це високий рівень розвитку естетичних почуттів, образна пам’ять, образне мислення, спостережливість, почуття мови, багата фантазія, глибокий інтерес до психології людей, потреба у самовираженні. Репортаж вимагає від журналіста найбільше часу, найглибшого дослідження, та, водночас, надзвичайної письменницької майстерності (наприклад, використання яскравих метафор, несподіваних асоціацій, сюжетних ходів, образності, мовного багатства). Саме письменники давали блискучі зразки репортерської праці, згадаймо хоча б репортажі Д. Ріда, М. Твена, Р. Кіплінга, Е. Гемінгвея, Ю. Фучика, Е. Кіша, Ж. Сіменона, Г. Г. Маркеса.

7) *орієнтація на читачів*. Читач має усвідомити те, що хоче сказати репортер у своєму матеріалі. Тому журналіст не має права писати те, чого сам не зрозумів. При написанні репортажу потрібно використовувати прості слова і конструкції речень, уникати спеціальних термінів, адже люди читають репортаж для того, щоб довідатися про суть події.

Робота газетного репортера – одна з найважчих за рівнем фізичних і психологічних навантажень: специфіка їхньої праці вимагає особистої присутності в екстремальних ситуаціях – при катастрофах, землетрусах, пожежах і повенях, бойових діях під час військових конфліктів, у місцях виявів соціальної напруги (демонстрації, страйки, акції протесту) тощо. Відповідно до статистики ЮНЕСКО, за тривалістю життя журналісти посідають друге місце після шахтарів, в світі щорічно гине або пропадає безвісти від 300 до 350 журналістів. За даними УНІАН, у 2012 р. 88 журналістів із різних країн було вбито при виконанні службових обов’язків.

Репортерські функції формують у журналіста такі якості характеру, як наполегливість, цілеспрямованість, чесність, цікавість, вміння за будь-яку ціну досягти мети. На репортера не вчать, репортером народжуються: якою б якісною не була професійна освіта, вона не може примусити людину добровільно працювати в режимі ненормованого робочого дня, свідомо наражатися на небезпеку, ризикувати життям і здоров’ям заради одного-єдиного матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брокгауз Ф. Энциклопедический словарь / Ф. Брокгауз, И. Ефрон. – Петербург, 1899. – Т.52. – С. 601.
2. Василенко М. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія / М. Василенко. – К. : Вид-во Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 236 с.
3. Галлер М. Репортаж : навчальний посібник / М. Галлер / Пер. з нім. В.Климченко, В.Олійник; За загал. ред. В. Іванова. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 348 с.
4. Григораш Д. Журналістика в термінах і виразах / Д. Григораш. – Л. : Вища школа, 1974. – 293 с.
5. Ким М. Новостная журналистика. Базовый курс: учебник / М. Ким. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2005. – 352 с.
6. Михайлов С. Журналистика Соединенных Штатов Америки / С. Михайлов. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2004. – 448 с.
7. Прокопенко І. Репортаж в газеті / І. Прокопенко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 1959. – 157 с.
8. Рендол Д. Універсальний журналіст / Д. Рендол. – К. : «К.І.С.», 2007. – 288 с.
9. Яхно В. Профессия – репортер / В. Яхно // Совершенно секретно. – 2007. – №12 (223). – С. 34-35.

В статье рассматривается специфика профессии газетного репортера, которая предполагает умение совмещать два разных вида деятельности – сбор новостей и написания материала.

Отмечается, что в каждом репортаже должна чувствоваться авторская индивидуальность. Мастерство автора при композиционной разработке текста заключается в том, что из многочисленных средств художественно-образного изображения действительности должны быть подобраны только те, которые наиболее полно и ярко описывают конкретное явление, событие или ситуацию.

Особое внимание в статье уделяется литературным способностям журналиста, проявляющимся в умении удачно использовать в своем материале яркие метафоры, неожиданные ассоциации, сюжетные ходы, широко применять языковое богатство.

Ключевые слова: репортер, печатные СМИ, литературное мастерство.

In the article the specific of profession of newspaper reporter is examined as combination of two very unlike types of activity is collection of news and writing of material.

A basic accent is done on tom, that author individuality, his trade, must be felt in every reporting. Trade of author at composition development of text consists in tom, that from numerous facilities of artistically-vivid image of reality were neat only those, which most full and most brightly will represent the concrete phenomenon, event or situation.

The special attention in the article is spared the literary capabilities of journalist, which show up in, it is wide to apply linguistic riches.

Key words: reporter, printed mass medias, literary mastery.